

Обласна універсальна наукова бібліотека

Науково-
методичний
відділ

*До 90-річчя з дня утворення
Західноукраїнської
Народної Республіки*

Єдність нації

Методично-бібліографічні поради

Тернопіль — 2008

Методично-бібліографічні рекомендації розраховані на бібліотечних працівників ЦБС області. Видання також може бути корисним широкому колу читачів.

Пропонований бібліографічний список висвітлює таку знаменну подію в історії Української державності як утворення Західноукраїнської Народної Республіки.

Бібліографічний список складено на основі фонду Тернопільської ОУНБ. У ньому зібрано документи, що вийшли у світ у часи незалежності України: наукові дослідження й розвідки, офіційні документи, книги, статті з періодичних видань.

Бібліографічний список містить два розділи. Перший — розділ «У боротьбі за соборність і суверенність» представляє документи, що висвітлюють добу ЗУНР у цілому.

До другого розділу «ЗУНР у біографії краю» увійшли документи, які досліджують події того часу на Тернопіллі.

У межах розділів літературу розміщено за алфавітом авторів чи назв.

Підготувала: С. Т. Єрошенкова, завідувачка
НМБ

Бібліографія: Н. Ю. Маскова, провідний
бібліограф інформаційно-
бібліографічного відділу

Редактор: О. М. Раскіна

Комп'ютерний набір і
верстка: С. Т. Єрошенкова, завідувачка
НМБ

Відповідальний за
випуск: В. І. Вітенко, директор ОУНБ

ім. В. Гнатюка. — Т., 2006. — Вип. 3. — С. 38—43.

Гуцал, П. Уряд ЗУНР у Тернополі / П. Гуцал, Р. Півторак // Тернопілля'98—99. — Т., 2002. — С. 117—119.

Дудка, А. Тернопільщина святкує 88-у річницю створення ЗУНР / А. Дудка // Нова ера. — 2006. — 1 листоп. — С. 4.

Листопадовий чин у Бережанах : [за кн. «Бережанська земля»] // Бережанська земля. — 2003. — 11 листоп.

Матейко, Р. Великий Листопадовий чин : [події листопада 1918 р. у Тернополі] / Р. Матейко // Тернопіль вечірній. — 2002. — 30 жовт.

Матейко, Р. Великий Листопадовий чин : (до 87-ої річниці ЗУНР) / Р. Матейко // Академія. — 2005. — 1 листоп. — С. 7 ; 1 груд. — С. 5.

Матейко, Р. Провісниця волі : [Тернопільщина в період ЗУНР] / Р. Матейко // Вільне життя. — 2005. — 5 листоп. — С. 9.

Матейко, Р. Тернопільщина за часів ЗУНР : Листопадовому зриву — 80 / Р. Матейко // Тернопілля'98—99. — Т., 2002. — С. 112—115.

Монич, Л. Серцем горнувся до України : [О. Попович — віце-президент Укр. нац. ради ЗУНР, похований у Заліщиках] / Л. Монич // Колос. — 2007. — 10 листоп. — С. 4.

Шот, М. «Голосимо тобі вість про твоє визволення» : [відзначення річниці ЗУНР у Тернополі] / М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2005. — 28 жовт. — С. 13.

***

Павлюк, Г. «Наша слава не вмере, не загине» : (сценарій шкільної радіолінійки, присвячений Західноукраїнській Народній Республіці) / Г. Павлюк // Дивослово. — 2000. — № 11. — С. 36—38.

***

Українська революція і державність (1917—1920 рр.) : наук.-бібліогр. вид. / НПБУ. — К., 2001. — 816 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 569—619.

*Маскова Н.Ю., провідний бібліограф
інформаційно-бібліографічного відділу*

Напередодні Першої світової війни значна частина українських земель — Східна Галичина, Буковина та Закарпаття — перебували в складі Австро-Угорщини. Коли в жовтні 1918 р. в умовах воєнної поразки австро-німецького блоку та національно-визвольної боротьби народів Австро-Угорська імперія розпалася на декілька незалежних країн, українці почали робити рішучі кроки зі створення власної держави на західноукраїнських землях.

Наприкінці вересня 1918 р. у Львові було сформовано Український генеральний військовий комісаріат (УГВС), який розпочав роботу з підготовки збройного повстання. Вже наступного місяця 1918 р. головою комісаріату було призначено сотника легіону Українських січових стрільців Дмитра Вітовського.

18 жовтня 1918 р. у Львові на зборах усіх українських депутатів австрійського парламенту, українських членів галицького та буковинських сеймів, представників політичних партій Галичини й Буковини, духовенства та студентства було створено Українську національну раду (УНРаду) — політичний представницький орган українського народу в Австро-Угорській імперії.

19 жовтня 1918 р. УНРада проголосила Українську державу на всій українській території, яка мала перебрати від австрійського намісника владу над Галичиною та включити її до складу Польщі. УНРада поставила перед австрійським урядом питання про передачу їй Галичини та Буковини. Проте австрійський намісник Галичини генерал К. Гуйн відповів категоричною відмовою. Тоді на вечірньому засіданні УГВС 31 жовтня 1918 р. було вирішено взяти владу у Львові збройним шляхом.

За цих обставин українська сторона, яку представляли молоді офіцери, котрі ще у вересні 1918 р. утворили Всеукраїнський центральний військовий комітет, вирішила взяти ініціативу у свої руки. У ніч з 31 жовтня на 1 листопада майже 1,5 тисячі вояків на чолі із сотником Українського

січового стрілецтва Д. Вітовським оволоділи головними позиціями у Львові, взяли під контроль ратушу та інші державні установи та встановили свою владу в місті. Спираючись на активність молодих патріотів та підтримку місцевого населення, УНРада згодом поширила свій вплив на значну територію. Загальноєвропейське право народів на самовизначення дало шанс західним українцям на розбудову власної державності. 11 листопада було створено виконавчий орган влади — Державний секретаріат на чолі з К. Левицьким.

13 листопада 1918 р. було затверджено Конституційні основи новоствореної держави — «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії», згідно з яким вона отримала назву «Західноукраїнська Народна Республіка» (ЗУНР). Закон визначав територію ЗУНР, яка включала українські етнічні землі й охоплювала Галичину, Буковину та Закарпаття. Територія ЗУНР становила 70 тис. кв. км, населення — 6 млн осіб.

Затверджено герб держави — золотий лев на синьому тлі, та прапор — блакитно-жовтий. Національним меншинам на території ЗУНР гарантувалися рівні права з українським населенням.

Тимчасовий основний закон ЗУНР був із часом доповнений цілим рядом законів: про організацію війська (13 листопада 1918 р.), тимчасову адміністрацію (15 листопада 1918 р.), тимчасову організацію судівництва (16 листопада й 21 листопада 1918 р.), державну мову (1 січня 1919 р.), шкільництво (13 лютого 1919 р.), громадянство (8 квітня 1919 р.), земельну реформу (14 квітня 1919 р.).

Наслідком активної зовнішньополітичної діяльності ЗУНР стало відкриття посольств у Австрії, Угорщині й Німеччині та дипломатичних представництв у Чехо-Словаччині, Канаді, США, Бразилії, Італії та ін.

Уряд ЗУНР не був схильний до радикальної зміни соціально-економічного життя, а прагнув до демократичних реформ при збереженні соціального спокою.

За короткий час було сформовано ефективну систему

2005. — Т. 3. — С. 298—299.

Режим диктатури ЗУНР // Енцикл. українознавства. — К., 1995. — Т. 2. — С. 651—652.

ЗУНР у біографії краю

Гасай, Є. Комендант військової округи : [І. Цьокан] / Є. Гасай // Свобода. — 2006. — 2 верес. — С. 5.

Грищук, Г. Геройська слава дідів нас кличе до нових звитяг : Тернопілля відсвяткувало 83-ю річницю Листопадового зриву / Г. Грищук // Свобода. — 2001. — 6 листоп.

Грищук, Г. Підвалини державного єднання закладалися в Тернополі : 85-річчя Акту Злуки УНР і ЗУНР / Г. Грищук // Свобода. — 2004. — 17 січ. — С. 4.

Грищук, Г. Свічки народної пам'яті : [про заходи, приурочені до дня утворення ЗУНР, які відбулися в Тернополі] / Г. Грищук // Свобода. — 2004. — 6 листоп.

Грищук, Г. Як поставала ЗУНР на Тернопіллі / Г. Грищук // Свобода. — 2001. — 3 листоп.

Гуцал, П. Сидір Голубович — голова уряду ЗУНР : [уродженець с. Товстенського Чортків. р-ну] / П. Гуцал // Тернопілля'98—99. — Т., 2002. — С. 114—116.

Гуцал, П. Історія пам'ятає : Листопадіві дні 1918 року в Тернополі / П. Гуцал // Вільне життя. — 2006. — 1 листоп. — С. 4.

Гуцал, П. Комісар уряду ЗУНР в Збарзькому повіті : [про повітових комісарів, уродженців Збаражчини М. Вітошинського й Д. Сеника] / П. Гуцал // Рада. — 2006. — № 7. — С. 33—36.

Гуцал, П. Комісар уряду у Тернополі : [О. Сальвицький] / П. Гуцал // Свобода. — 2006. — 1 листоп. — С. 5.

Гуцал, Т. Призабуті імена з визвольних змагань (1917—1920 рр.) / Т. Гуцал // Вільне життя. — 2007. — 16 черв. — С. 4 : фотогр.

Гуцал, П. Роль державних секретарів Західноукраїнської Народної Республіки у Тернополі (листопад — грудень 1918 року) / П. Гуцал // Наук. записки. Серія: Історія / ТНПУ

Фостун, С. М. 80-річчя Листопадового чину / С. М. Фостун // Визвольний шлях. — 1998. — Кн. 11. — С. 1415—1419.

Футулуйчук, Д. Створення та діяльність на території ЗУНР громадських органів самооборони / Д. Футулуйчук // Наук. записки Серія : Історія / ТДПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 2003. — Вип. 3. — С. 77—79.

Чмир, М. В. Військові нагороди в Західноукраїнській Народній Республіці (1918—1919 рр.) / М. В. Чмир // Укр. іст. журнал. — 1999. — № 5. — С. 50—56.

Чоповський, В. «Ой у лузі червона калина»: [укр. стрілецькі пісні в нац.-визвол. русі доби ЗУНР] / В. Чоповський // Укр. культура. — 1993. — № 7. — С. 32—33.

Чуйко, І. Дипломатична діяльність ЗУНР у 1919—1923 рр. / І. Чуйко // Наук. Записки. Серія : Історія / ТДПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 2003. — Вип. 1. — С. 141—146.

Шевчук, Х. Вогонь і попіл Листопадового чину : [до 85-річчя утворення ЗУНР] / Х. Шевчук // За вільну Україну. — 2003. — 1 листоп. — С. 4.

Шепетюк, В. Уроки ЗУНР і проблеми сучасного українського державотворення / В. Шепетюк // Наук. Записки. Серія : Історія / ТДПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 2003. — Вип. 3. — С. 83—85.

Якель, Р. Більше ніж адвокат : [К. Левицький — голова уряду ЗУНР] / Р. Якель // Дзеркало тижня. — 2005. — 19 лют. — С. 21.

Ярема, Я. Над Сяном : Листопадіві дні 1918 року в Перемишлі : події і роздуми / Я. Ярема. — Л. : Місіонер, 1997. — 96 с.

***

Базів, В. ЗУНР, що досі ріже вухо : Що знає Україна про свою предтечу, народжену у Львові 1 листопада 1918-го? / В. Базів // Молодь України. — 2002. — 1 листоп. — С. 1.

ЗУНР // Енцикл. українознавства. — К., 1995. — Т. 2. — С. 650—651.

Литвин, М. Р. Західноукраїнська Народна Республіка / М. Р. Литвин, О. С. Рубльов // Енцикл. історії України. — К.,

управління. Відбулися довибори до УНРади. Більшість її депутатів стояла на національно-ліберальних позиціях і представляла Українську національно-демократичну партію. Формувалися місцева адміністрація та правоохоронні органи.

Президентом республіки було обрано Євгена Петрушевича.

Проголошувалася ліквідація великого землеволодіння. Але здійснення земельної реформи затягувалося: розподіл землі між селянами передбачався після закінчення війни.

Створювалася система народної освіти: шкільництво отримало державний статус, дозволялося існування приватних шкіл, національним меншинам надавалося право «на школу рідною мовою».

Утверджувалася державність української мови.

Для захисту республіки була створена боездатна Українська галицька армія (УГА), яка нараховувала 100 тисяч чоловік.

До нової Української держави єврейське та німецьке населення поставилось лояльно, а поляки розпочали воєнні дії проти української влади. Одночасно румунські війська перейшли кордони ЗУНР і, незважаючи на опір населення, 11 листопада зайняли Чернівці, а згодом — усю Північну Буковину.

21 листопада 1918 р. унаслідок кровопролитних боїв польські війська захопили Львів. Уряд ЗУНР переїхав спочатку до Тернополя, де займав будівлю, у якій нині знаходиться Тернопільська ЗОСШ № 4, а в кінці грудня — до Станіслава (тепер — Івано-Франківськ).

1 грудня 1918 р. делегація УНРади та представники Директорії УНР підписали у Фастові попередню угоду про об'єднання ЗУНР та УНР, яку було остаточно схвалено вищим органом держави 3 січня 1919 р.

4 січня 1919 р. було сформовано новий уряд на чолі з С. Голубовичем і створено Виділ УНРади (складався з 9 членів) під керівництвом Є. Петрушевича.

22 січня 1919 р. у Києві відбулося урочисте проголошення Акту про Злуку ЗУНР (Галичина, Буковина,

Закарпаття) і УНР (Наддніпрянська Україна) у єдину соборну Українську Народну Республіку. Згідно із законом «Про форму влади в Україні», прийнятим Трудовим конгресом України, ЗУНР отримала назву «Західна Область Української Народної Республіки» (ЗОУНР) із забезпеченням повної територіальної автономії.

Проте внаслідок складної міжнародної та внутрішньої ситуації возз'єднання двох українських держав не було втілене в життя, і їх адміністративні органи продовжували діяти майже незалежно.

У січні — травні 1919 р., незважаючи на постійну нестачу зброї, боєприпасів й амуніції, Українська галицька армія контролювала ситуацію на українсько-польському фронті й поступово витісняла польську армію з території Галичини.

У середині лютого 1919 р. УГА розпочала Вовчухівську операцію. Але наприкінці лютого 1919 р. успішний наступ української армії був припинений на вимогу Паризької мирної конференції, яка для переговорів з урядом ЗОУНР про умови перемир'я з Польщею вислала місію в складі: голова — генерал Бертелемі (Франція), члени — полковник А. Віярд (Велика Британія), професор Лорд (США) і полковник Стабіле (Італія). Місія поставила вимогу негайного припинення воєнних дій і запропонувала демаркаційну лінію між двома сторонами, на підставі якої 40 % Східної Галичини (Львів і Дрогобицький нафтовий басейн) відходило до Польщі. Уряд ЗОУНР цієї пропозиції не прийняв, після чого воєнні дії відновились.

13 травня 1919 р. Найвища Рада країн Антанти зробила нову спробу укласти перемир'я між воюючими сторонами. На цей раз пропозиції міжсоюзницької комісії, яку очолював генерал Л. Бота, були прийняті з українського боку. Проте умови перемир'я, за якими Дрогобицький басейн залишався за ЗОУНР, були відкинуті польським урядом.

У цих умовах 15 травня 1919 р. на український фронт у Галичині та Волині було кинута сформована й озброєна у Франції 80-тисячна польська армія генерала Ю. Галлера, яка (на вимогу Антанти) призначалась лише для боротьби проти

414 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 172—253.

Остафійчук, В. Ф. Історія України: сучасне бачення / В. Ф. Остафійчук. — К. : Знання-прес, 2007. — 424 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 213—222.

Павлюк, О. Зовнішня політика ЗУНР / О. Павлюк // Київ. старовина. — 1997. — № 3, 4. — С. 114—138.

Павлюк, О. ЗУНР і політика Угорщини / О. Павлюк // Україна в минулому. — К. : Львів, 1995. — Вип. VII. — С. 33—44.

Панібудьласка, В. Ф. Акт Злуки Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки / В. Ф. Панібудьласка, В. Л. Семко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2004. — № 1. — С. 5—8.

Пендзей, І. Окремі аспекти історіографії ЗУНР / І. Пендзей // Галичина. — 2001. — № 5—6. — С. 210—213.

Полянський, О. ЗУНР в контексті української національної революції 1917—1921 рр. / О. Полянський // Вільне життя. — 2003. — 8 листоп.

Полянський, О. У боротьбі за соборність і суверенність / О. Полянський // Тернопіль. — 1991. — № 1. — С. 46—48.

Стецько, С. Листопадові дзвони: Промова голови Проводу ОУН, голови КУН і нар. депутата на вічі 1 листоп. 1998 р. у Львові / С. Стецько // Визвольний шлях. — 1998. — № 12. — С. 1550—1551.

Субтельний, О. Україна : Історія / О. Субтельний. — К. : Либідь, 1991. — 512 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 321—325.

Тернинський, А. Чи спіткнеться Європа знову : [до річниці ЗУНР] / А. Тернинський // Політика і культура. — 2002. — № 40. — С. 42—43.

Тищик, Б. Законотворча діяльність та державний устрій Західноукраїнської Народної Республіки / Б. Тищик // Галичина. — 2001. — № 5—6. — С. 195—201.

Тищик, Б. Західноукраїнська Народна Республіка : (Державний апарат і законодавство) / Б. Тищик // Право України. — 1994. — № 5—6. — С. 44—47.

Тищик, Б. У вогні війни галичани будували державу : (75 років від дня проголошення ЗУНР) / Б. Тищик // Дзвін. — 1994. — № 11—12. — С. 114—117.

Республіці — 80 років / С. Кульчицький // Освіта України. — 1998. — 14 жовт. — С. 10.

Кучма, Л. Будівля державності можлива лише на фундаменті злагодності та порозуміння: Доп. на уроч. засід., присвяч. 80-річчю проголошення Західноукр. Нар. Республіки, Львів, 1 листоп. 1998 р. / Л. Кучма // Визвольний шлях. — 1998. — Кн. 12. — С. 1540—1549.

Литвин, М. Перемишль у складі Західноукраїнської Народної Республіки / М. Литвин // Перемишль і перемиська земля протягом віків. — Перемишль ; Львів, 1996. — С. 170—176.

Ліберний, О. ЗУНР — наша слава і гордість / О. Ліберний // Свобода. — 2005. — 5 листоп.

Лісна, І. С. Становлення української державності в Галичині (1918—1923 рр.): монографія / І. С. Лісна. — Т. : [б. в.], 2001. — 88 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 26—58.

Малик, Я. Історія української державності / Я. Малик, Б. Вол, В. Чуприна. — Л. : Світ, 1995. — 248 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 132—148.

Матейко, Р. Шлях до волі: Листопадова національна революція в Східній Галичині 1918 року / Р. Матейко // Освітнянин. — 2005. — № 6. — С. 25—26.

Михальчук, П. Листопадова національно-демократична революція 1918 р. на західноукраїнських землях у контексті сьогодення / П. Михальчук // Наук. Записки. Серія: Історія / ТДПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 2004. — Вип. 1. — С. 103—111.

Мороз, В. Галицький газаваш 1919-го: (Всенародна священна війна: з історії ЗУНР) / В. Мороз // За вільну Україну. — 2000. — 31 жовт. — С. 4—5.

Мороз, В. Історія Західноукраїнської Народної Республіки: Галичина, Буковина й Закарпаття в 1918—1919 рр. / В. Мороз // Мандрівець. — 1999. — № 1. — С. 3—21; № 2. — С. 3—20.

Морозюк, В. Акт історичний першорядної ваги: [Акт Злуки 1 листоп. 1918 р.] / В. Морозюк // Посвіт. — 1995. — № 4. — С. 37—40.

Нагаєвський, І. Історія Української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. — К. : Укр. письменник, 1993. —

більшовиків.

На початку червня 1919 р. польські війська захопили майже всю Галичину, за винятком земель між Дністром і нижнім Збручем. У зв'язку з критичним становищем ЗОУНР, 9 червня 1919 р. уряд С. Голубовича склав свої повноваження, а Виділ УНРади передав усю повноту військової та цивільної влади Є. Петрушевичу, який отримав титул диктатора ЗОУНР. Для виконання покладених на нього функцій Є. Петрушевич створив при собі тимчасовий виконавчий орган — Раду уповноважених диктатора й Військову канцелярію. Начальним вождем було призначено генерала О. Грекова.

7—28 червня 1919 р. УГА під командуванням О. Грекова провела Чортківський наступ, унаслідок якого значна частина Галичини була визволена від польських військ. Проте нестача зброї та боєприпасів змусила УГА протягом червня—липня 1919 р. відступити на старі позиції.

16—18 липня 1919 р. УГА відступила за р. Збруч. Територію ЗОУНР окупували польські війська.

3 липня до листопада 1919 р. місцем перебування керівництва ЗОУНР був Кам'янець-Подільський.

Наприкінці листопада 1919 р. Є. Петрушевич й уряд ЗОУНР були змушені переїхати до Відня, де продовжували активну міжнародну діяльність щодо захисту державних інтересів ЗУНР.

21 листопада 1919 р. під тиском польської сторони було укладено «Договір між союзними державами і Польщею про Східну Галичину», за яким Галичина входила до складу Польської держави, зберігаючи статус територіальної автономії. Після закінчення терміну статус цих земель мав визначитися шляхом самовизначення місцевого населення.

8 грудня 1919 р. Найвища Рада країн Антанти, визнавши східним кордоном лінію Керзона, юридично затвердила польську окупацію українських земель: Холмщини, Лемківщини, Підляшшя та Надсяння.

Державно-правовий статус Галичини як окремого утворення був зафіксований у Севрському мирному договорі 1920 р.

З початку 1920 р. уряд ЗОУНР в еміграції та його делегація на переговорах у Парижі відновили вживання попередньої назви — ЗУНР.

Протягом 1920—1923 рр. уряд ЗУНР і президент Є. Петрушевич постійно ставили перед Лігою Націй, Найвищою Радою та Радою Послів держав Антанти питання про ліквідацію польського окупаційного режиму на території республіки й відновлення незалежності ЗУНР. Однак лідери країн Антанти, зацікавлені в існуванні сильної Польської держави, як противаги Радянській Росії, не наважувались прийняти справедливе рішення з цієї проблеми.

У березні 1921 р. делегація ЗУНР (К. Левицький, Є. Брайтер, О. Назарук, Л. Мишуга) висловила рішучий протест проти укладення Ризького мирного договору. У 1921 р. Рада Ліги Націй прийняла ухвалу про організацію в 1922 р. Міжнародної конференції з проблеми міжнародно-правового статусу Галичини.

У квітні—травні 1922 р. питання про долю окупованих Польщею українських земель обговорювалось на Генуезькій конференції.

14 березня 1923 р. на засіданні Ради Послів держав Антанти були визнані фактичні кордони Польщі на сході з умовою надання автономії для Східної Галичини. Намагаючись змінити рішення Ради Послів, з Пуанкаре зустрівся митрополит А. Шептицький, але безуспішно.

15 березня 1923 р. екзильний уряд ЗУНР припинив своє існування.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки стало наслідком національно-демократичної революції в Австро-Угорській імперії. Воно засвідчило непохитне прагнення українців до державної незалежності та соборності своїх земель, а поразка у війні була спричинена несприятливими зовнішньополітичними обставинами, зокрема експансіоністськими діями сусідніх держав, насамперед Польщі, а також помилками у внутрішній і зовнішній політиці молодій державі та неузгодженістю дій із Директорією УНР.

років із дня утворення] / Ю. Зайцев // Армія України. — 2003. — 1 листоп. — С. 6.

Закон про землю Західно-Української Народної Республіки від 14 квітня 1919 року // Право України. — 2001. — № 8. — С. 10—12.

Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) // Укр. іст. календар'96. — К., 1996. — С. 323—324.

Значення Першого Листопада: [до 85-річчя ЗУНР] // Шлях перемоги. — 2003. — № 44 (жовт.). — С. 1, 5.

Карпенко, О. Ю. Листопадова 1918 р. національно-демократична революція на західноукраїнських землях / О. Ю. Карпенко // Укр. іст. журнал. — 1993. — № 1. — С. 16—28.

Кобилецький, М. Діяльність Державної Жандармерії в ЗУНР / М. Кобилецький // Право України. — 1998. — № 5. — С. 100—101.

Козанько, С. Листопадовий зрив / С. Козанько // Вільне життя. — 2001. — 3 листоп.

Косів, М. Воскресають лиш там, де є могили... : [з історії ЗУНР] / М. Косів // Дзвін. — 1990. — № 6. — С. 81—97.

Кугутяк, М. Галичина: Сторінки історії: Нарис суспіл.-політ. руху (XIX ст. — 1939 р.) / М. Кугутяк. — Івано-Франківськ, 1993. — 200 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 134—152.

Кугутяк, М. ЗУНР і українська націонал-демократія (1918—1919) / М. Кугутяк // Кугутяк, М. Історія української націонал-демократії, 1918—1929. — К.; Івано-Франківськ, 2002. — Т. 1. — С. 61—140.

Кугутяк, М. Історія української націонал-демократії (1918—1929) / М. Кугутяк. — К.; Івано-Франківськ: Плай, 2002. — Т. 1. — 534 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 61—140.

Кузьма, О. Легенда листопада: [ЗУНР] / О. Кузьма // Свобода. — 1995. — 17 січ. — С. 3.

Кульчицький, В. Виникнення і падіння ЗУНР / В. Кульчицький // Галичина. — 2001. — № 5—6. — С. 190—194.

Кульчицький, С. Західноукраїнській Народній

жовт. — С. 1,13.

Буяк, Я. Річниця ЗУНР — 31 жовтня / Я. Буяк // Вільне життя. — 2001. — 30 жовт.

Васюта, І. Політична історія Західної України (1918 — 1939) / І. Васюта. — Л. : Каменярь, 2006. — 335 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 10—93.

Великочий, В. Нормативно-правова база формування системи органів місцевого управління в ЗУНР / В. Великочий // Нова політика. — 1998. — № 2. — С. 60—63.

Винниченко, В. Боротьба за державність Галицької України / В. Винниченко // Винниченко, В. Відродження нації. — К., 1990. — Ч. III. — С. 385—406.

Вітко, Д. Вісім з половиною місяців державності : 85-річчя листопадового зриву / Д. Вітко // Свобода. — 2003. — 1 листоп.

Гаврилюк, М. Історія ЗУНР у працях українських зарубіжних учених : (Міжвоєнний період) / М. Гаврилюк // Наук. Записки. Серія : Історія / ТДПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 2003. — Вип. 4. — С. 70—73.

Голод, І. Воїстину легендарна ЗУНР : Першолистопадове повстання — дві версії / І. Голод // За вільну Україну. — 2004. — 2 листоп. — С. 5.

Городецький, В. Західноукраїнській Народній Республіці — 80, або Як галичани власну державу будували / В. Городецький // Час. — 1998. — 30 жовт. — 6 листоп. — С. 6.

Гошуляк, І. Злука УНР і ЗУНР / І. Гошуляк // Мала енцикл. етнодержавознавства. — К., 1996. — С. 196.

Дашкевич, Я. Західноукраїнська Народна Республіка: позитивний і негативний досвід / Я. Дашкевич // Шлях перемоги. — 1998. — 28 жовт. — С. 4.

Дерев'яно, С. М. ЗУНР в українській історіографії / С. М. Дерев'яно, А. М. Панчук // Укр. іст. журнал. — 1995. — № 2. — С. 28—36.

Довган, Ю. Зовнішня політика Великобританії стосовно ЗУНР у вітчизняних джерелах та історіографії / Ю. Довган // Галичина. — 2001. — № 7. — С. 159—162.

Зайцев, Ю. Західно-Українська Народна Республіка : [85

***

Кожен ювілей — це знаменна подія. Але, як зазначав Михайло Грушевський, «Є події, що по короткім часі мають виключно історичне, сказати б, антитворче значення, а є такі, що служать вихідною точкою для дальших поколінь на довгий час, створюють для них цілком нові обставини життя, виносять на верх змагання і ідеї, що стають боєвим прапором для віків, святощами для одних і страхом для других».

Відзначаючи дев'яності роковини з часу створення Західноукраїнської Народної Республіки, бібліотекам потрібно використати різні форми й методи роботи. Зокрема, оформити книжкові виставки, тематичні полиці, провести науково-практичні й читацькі конференції, вечори, круглі столи, історичні та виховні години.

Уся робота повинна проводитися спільно з громадськими організаціями, школами, культурно-освітніми установами.

Для підготовки заходів можна скористатися такими назвами:

- «ЗУНР: відоме й невідоме»;
- «Великий зрив»;
- «Становлення державності в Україні»;
- «Великі роковини України»;
- «Українське державотворення»;
- «Велика подія в історії України»;
- «Шлях до незалежності»;
- «Історія пам'ятає»;
- «Провісниця волі»;
- «Історія повинна вчити»;
- «І постала ЗУНР...».

Відзначаючи ювілей, у кожній бібліотеці потрібно оформити книжкову виставку.

Наприклад: книжкова виставка на тему «*ЗУНР: відоме й невідоме*».

Основна мета — познайомити читача із знаменною віхою в історії України.

Пропонуємо наступні розділи виставки:

1. Історичні передумови виникнення ЗУНР.
2. Великий зрив.
3. Ідейні натхненники тих подій.
4. Законотворча діяльність та державний устрій Західноукраїнської Народної Республіки.

У рамках заходів щодо відзначення цих історичних подій у бібліотеках можна провести історичні читання «*Проблеми історії Української революції 1917—1921 років*».

У комплекс заходів пропонуємо включити краєзнавчі читання «*Тернопільщина в складі Західноукраїнської Народної Республіки*».

Орієнтовані теми для обговорення:

1. «Відродження Української державності 1918—1920 років: альтернативні типи її становлення та причини падіння».
2. «Державотворчі й адміністративно-організаційні процеси».
3. «Виникнення ЗУНР і державне будівництво в Галичині».
4. «Соціально-економічні відносини й визвольні змагання».
5. «Уряд ЗУНР у Тернополі».

Витоки свободолюбного духу та чину

У боротьбі за соборність і суверенність

Про увічнення пам'яті видатних діячів Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки : Указ Президента України від 16.05.2005 р. № 793/2005 // Офіц. вісн. України. — 2005. — № 20. — С. 16—17.

***

Гуцуляк, М. Перший листопад 1918 року на західних землях України / М. Гуцуляк. — К. : Либідь, 1993. — 408 с.

Макарчук, С. А. Українська Республіка галичан : Нариси про ЗУНР. / С. А. Макарчук. — Л. : Світ, 1995. — 192 с.

***

Барвінський, Б. З'єдинення Західно-Української й Східно-Української (Придніпрянської) Народної Республіки і їх доля / Б. Барвінський // Барвінський, Б. Історія українського народу. — Т., 1991. — С. 96—97.

Барна, М. М. Еволюція педагогічної освіти та державотворчі процеси у Східній Галичині (1772—1939 рр.) / М. М. Барна, О. І. Гірний // Педагогіка і психологія. — 1996. — № 2. — С. 159—166. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 165—166.

Бережанщина в спогадах емігрантів : [збірник] / [упоряд.-ред. Н. Волинець]. — Т. : Тернопіль, 1993. — 390 с. — Зі змісту: ЗУНР. — С. 149—163.

Братловська, З. Правове забезпечення міжнародної діяльності ЗУНР / З. Братловська // Актуальні проблеми правознавства. — Т., 2001. — Вип. 3. — С. 76—79.

Брунь, С. Виборюючи волю України : [до 80-річчя утворення ЗУНР] / С. Брунь // Укр. слово. — 1998. — 29